

5 Arbetsmetodik och underlagsrapporter

Klimatrapporten – fem delar om Skåne och klimatet

Region Skånes klimatberedning har studerat hur vi i Skåne kan minska vår klimatpåverkan och anpassa oss till kommande klimatförändringar. Klimatrapporten är indelad i fem delar med olika innehåll och funktion, de bildar en helhet men kan läsas var för sig. Här följer en kort introduktion och läsanvisning. Hela rapportserien finns på www.skane.se/klimat.

Del 1: Strategiskt program för Skånes klimatarbete

I detta program presenteras de ställningstaganden och förslag på åtgärder som Klimatberedningen rekommenderar Region Skåne att genomföra och övriga verksamheter att ansluta sig till. Här finns en strategisk inriktning och prioriterade förslag för klimatarbetet. Programperioden är 2009-2020.

Del 2: Skåne och klimatarbetet

I denna rapportdel beskrivs hur vi i Skåne påverkar klimatet och hur klimatförändringarna kan påverka oss. Den innehåller en omfattande fakta- och bakgrundsbeskrivning och visar vilka möjligheter vi har att minska vår klimatpåverkan och anpassa det skånska samhället till ett förändrat klimat. Varje kommun, företag eller organisation kan utifrån denna rapportdel formulera sin egen taktik för sitt klimatarbete.

Del 3: Idébank för klimatåtgärder

Idébanken samlar alla de goda förslag som kommit fram i klimatberedningens arbete med dialoggrupper och invånare. Idébanken ger bakgrund och uppslag till åtgärder som kan genomföras i både privata och offentliga organisationer och företag i Skåne.

Del 4: Vilka åtgärder vidtas i Skåne idag?

Region Skånes klimatberedning har inventerat 1 200 projekt och totalt 4 000 åtgärder för att försöka kartlägga vad som görs i Skåne för att minska klimatpåverkan respektive öka klimatanpassningen. Rapporten innehåller även utsläppsfakta och kan förhoppningsvis tjäna som inspiration och kunskapskälla för pågående och nya projekt runt om i Skåne. Första upplagan publicerades i mars 2009.

Del 5: Arbetsmetodik och underlagsrapporter

Denna rapportdel innehåller en beskrivning av Region Skånes klimatberednings arbetsmetodik och som bilagor finns även delrapporter från dialoggruppernas arbeten. Rapportens syfte är att fördjupa frågeställningarna samt att göra dokumentationen av Klimatberedningens arbete komplett.

Region Skånes klimatberedning har arbetat 2007-2009 och bestått av ordförande Lotta Hedström (MP), vice ordförande Gunnar Jönsson (S), Lars Thunberg (KD), Leif Sandberg (C), Thomas Håkansson (M), Marie Wahlgren (FP), Nita Lorimer (V) och Björn Söder (SD) från Region Skåne. Inger Nilsson (S) från Kommunförbundet Skåne har varit adjungerad. Även Harald Arnell från Länsstyrelsen har deltagit i arbetet.

Klimatberedningens sekretariat har bestått av Stig Persson, Tove Zellman och Lars Palander från Region Skåne samt Bo Persson och Anders Nylander från Kommunförbundet Skåne/Energikontoret Skåne. Maria Larsson och Åsa Lindskog från Tyréns AB och ett antal dialoggrupper bestående av totalt 76 personer har medverkat i arbetet och haft stor betydelse för klimatrapportens innehåll. I rapportdel fem beskrivs arbetet och de medverkande utförigare.

Kontakt

Hemsida: www.skane.se/klimat, telefon: 044-309 30 00

Postadress: Region Skåne, J A Hedlunds väg, 291 89 Kristianstad .

Utgiven av Region Skåne

Tryckeri: XXXXXXXXXXXX Tryckår: 2009 Form/foto omslag: Christian Andersson, Region Skåne

ISBN XX-XXX-XXXX-X

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	4
1 INLEDNING	5
2 SÅ HÄR HAR BEREDNINGEN ARBETAT	6
3 GENOMFÖRDA AKTÖRSDIALOGER	8
3.1 FORSKARHEARING	8
3.2 AKTÖRSDIALOG – MEDLEMMAR HÅLLBAR UTVECKLING SKÅNE	9
3.3 AKTÖRSDIALOG – KOMMUNPOLITIKER OCH ANDRA BESLUTSFATTARE	10
3.4 MEDBORGARDIALOGER	10
3.5 SKÅNES ENERGITING 2008 OCH 2009	12
4 KLIMATBEREDNINGENS DIALOGGRUPPER	14
4.1 DIALOGGRUPPERNAS ARBETE	14
4.2 DELTAGARE I DIALOGGRUPPERNA	18
4.3 KOMMUNFÖRBUNDET SKÅNES NÄTVERK	20
BILAGOR	22
GENERELLA BILAGOR	22
DIALOGGRUPPERNAS RAPPORTER	22
1 SAMMANFATTNING RAPPORTDEL ETT: STRATEGISKT PROGRAM FÖR SKÅNES KLIMATARBETE	23
2 SAMMANFATTNING RAPPORTDEL TVÅ: SKÅNE OCH KLIMATARBETET	24
3 SAMMANFATTNING RAPPORTDEL TRE: IDÉBANK FÖR KLIMATÅTGÄRDER	26
4 SAMMANFATTNING RAPPORTDEL FYRA: VILKA KLIMATÅTGÄRDER VIDTAS I SKÅNE I DAG?	26

Sammanfattning

Region Skånes klimatberedning har arbetat i två år med att ta fram förslag för hur vi i Skåne ska minska vår klimatpåverkan och anpassa samhället till ett förändrat klimat. Klimatberedningen har varit en parlamentarisk beredning med en representant från samtliga partier i regionfullmäktige. Kommunförbundet Skåne har haft två representanter adjungerade till beredningen och Länsstyrelsen i Skåne har haft en stående inbjudan till klimatberedningens samtliga möten. Syftet har varit att så långt som möjligt, utifrån de olika huvudmännens uppdrag, samordna arbetet i Skåne.

I Klimatberedningens uppdrag från Regionstyrelsen ingick att kartlägga de skånska förhållandena ur ett klimatperspektiv och sammanställa vilka satsningar som redan gjorts/görs. För att sammanställa satsningarna fick Energikontoret Skåne i uppdrag att inventera skånska klimatåtgärder som syftar till att minska klimatpåverkan respektive öka beredskapen för klimatanpassning, se delrapport 4.

Dialoggrupper med experter inom olika områden inrättades våren 2008. Grupperna har haft en bred representation från Region Skåne, Länsstyrelsen i Skåne, Kommunförbundet Skåne, näringslivet, universitet och högskolor samt intresseorganisationer. Resultatet av dialoggruppernas arbete har i mycket stor utsträckning bidragit till att ge en bred och samlad bild över situationen i Skåne, liksom förslag till åtgärder för att minska klimatpåverkan och anpassa samhället inför ett förändrat klimat. Kunskap och idéer från dialoggrupperna har arbetats in i rapportdelarna 2 och 3 och gruppernas egna rapporter finns som bilagor till denna del.

Kommunförbundets befintliga struktur och nätverk har använts för att möta kommunchefer, räddningstjänstchefer, VA-chefer m.fl. i syfte att öka dialogen och insikten om behovet av att planera och bygga ett hållbart samhälle. Klimatberedningen har också genomfört hearing/seminarium i samarbete med Hållbar Utveckling Skåne, aktörsdialoger, medborgardialoger, forskardialog, seminarium på Skånes Energiting samt deltagit i Malmöfestivalen och Skånedagarna. Genom de många dialogerna med olika parter har klimatberedningen fått värdefull kunskap och många synpunkter samtidigt som beredningen har kunnat sprida kunskap om klimatet och klimatarbetet i Skåne.

1 Inledning

Region Skånes klimatberedning har i sitt arbete lagt stor vikt vid dialog och samverkan. Syftet har varit att i samförstånd hitta ett sätt för hur vi i Skåne tillsammans ska arbeta för att minska vår klimatpåverkan och anpassa oss till ett förändrat klimat. Klimatfrågan är komplex och de problem som finns kan bara lösas om alla aktörer hjälps åt. Genom att de förslag som klimatberedningen tagit fram har arbetats fram genom en bred dialog och förankring, både politiskt och bland olika aktörer i Skåne, hoppas Klimatberedningen att Skånes framtida klimatarbete ska kunna drivas gemensamt och åt samma håll.

Beredningen har bestått av en representant från varje parti i regionfullmäktige. Dessutom har två representanter från Kommunförbundet Skåne varit adjungerade och representant från Länsstyrelsen i Skåne län har deltagit vid beredningens möten. Förutom att på detta sätt samla de tre stora offentliga aktörerna i Skåne har klimatberedningen genom flera seminarier och träffar fört dialoger med forskare, medborgare och representanter från kommuner, näringsliv och intresseorganisationer.

För att få ett bra kunskapsunderlag om situationen och förutsättningarna i Skåne har 76 personer med specialkunskaper från olika sektorer i samhället knutits till klimatberedningen och i olika dialoggrupper arbetat med att ta fram och sammanställa kunskap och åtgärdsförslag. Klimatberedningen har också genom Kommunförbundet Skånes befintliga nätverk träffat bland andra kommunchefer, VA-chefer och räddningstjänst i syfte att öka dialogen, vinna erfarenheter och öka insikten om behovet av att planera och bygga ett hållbart samhälle som kan möta nuvarande och framtida klimatförändringar.

De möten som har initierats av Region Skånes klimatberedning har i de flesta fall visat på ett mycket stort engagemang för klimatfrågorna. Syftet med en bred dialog är inte bara demokratiskt, utan också att förankra klimatarbetet och att få in så många idéer och goda exempel som möjligt. I Skåne finns många människor som tar hotet om klimatförändringar på största allvar.

Klimatberedningens arbete har resulterat i Klimatrapport för Skåne del 1-5. Del 1, Strategiskt program för Skånes klimatarbete 2009-2020 är den del som behandlats politiskt. Denna rapportdel beskriver arbetsprocessen och i bilagor finns dialoggruppernas rapporter och annat material som arbetats fram under processens gång.

2 Så här har beredningen arbetat

Regionfullmäktige beslutade i september 2007 att inrätta en tidsbegränsad klimatberedning. Beredningen bestod av en representant från varje parti som fanns i fullmäktige. Kommunförbundet Skåne var adjungerad till Klimatberedningen och Länsstyrelsen i Skåne har haft en stående inbjudan till beredningens samtliga möten. Syftet var att så långt som möjligt utifrån de olika huvudmännens uppdrag samordna arbetet i Skåne.

Klimatberedningen fick i uppdrag att kartlägga de skånska förhållandena ur ett klimatperspektiv och sammanställa vilka satsningar som redan gjorts/görs. Den skulle också beskriva och föreslå hur samtliga skånska utsläpp av klimatförändrande gaser skulle minskas samt föreslå konkreta åtgärder och satsningar.

För att sammanställa och för att få en bild över vilka satsningar som redan gjorts eller görs i Skåne fick Energikontoret Skåne i uppdrag att genomföra en kartläggning. I denna hittades cirka 4000 skånska klimatåtgärder som syftar till att minska klimatpåverkan, respektive öka beredskapen för klimatanpassning. Cirka 1200 åtgärdsförslag är projekt som finns samlade i en databas som förvaltas av Energikontoret Skåne. Delrapporten och databasen har använts i beredningens arbete inför slutrapporten och finns samlad i rapportdel fyra.

Dialoggrupper med experter inom olika områden inrättades våren 2008. Grupperna har haft en bred representation från Region Skåne, Länsstyrelsen i Skåne län, Kommunförbundet Skåne, näringslivet, universitet och högskolor samt intresseorganisationer. Resultatet av dialoggruppernas arbete har också i mycket stor utsträckning bidragit till att ge en bred och samlad bild över situationen i Skåne liksom förslag till åtgärder för att minska klimatpåverkan och anpassa förhållandena inför ett förändrat klimat.

Aktörsdialoger har organiserats i form av en forskarhearing, dialog med föreningen Hållbar Utveckling Skåne och kommunpolitiker. Klimatberedningen har genomfört medborgardialoger i tre av Skånes hörn: nordväst, sydväst och nordost. Representanter från Region Skåne har varit värdar för en arena och deltagit som föreläsare vid Energitinget i Skåne både 2008 och 2009. Beredningen har också haft tematiska dialoggrupper runt ett tiotal teman kopplade till klimatförändringar.

Kommunförbundets befintliga struktur och nätverk har använts för att hitta kommunchefer, räddningstjänstchefer, chefer inom vatten- och avloppshantering (VA) med flera i syfte att öka dialogen, vinna erfarenheter och öka insikten om behovet av att planera och bygga ett hållbart samhälle som kan möta nuvarande och framtida klimatförändringar.

Med utgångspunkt i befintliga internationella, nationella och regionala utredningar och rapporter har förväntade klimatförändringar och dess effekter i Skåne beskrivits och sammanställts i de olika delarna i Klimatrapport för Skåne.

Förutom genom personliga möten och kontakter har information om Klimatberedningens arbete spridits via beredningens hemsida (www.skane.se/klimatberedningen), trycksaker samt artiklar, reportage, inslag, ledare m.m. i lokal, regional och nationell media. Klimatberedningen arrangerade i juni 2009 ett mediaseminarium för att sprida information ur det omfattande kunskapsunderlag om Skåne och klimatet som kommit fram i beredningens arbete.

Klimatberedningen bjöd in Region Skånes koncernledning och regionledning till en presentation av sitt arbete den 9:e februari 2009. Den 28:e april presenterade klimatberedningen sitt arbete för ledamöterna i regionfullmäktige. I samband med detta visades en kortfilm, ”Skånenyheterna 2019” som i form av ett nyhetsinslag från år 2019 genom intervjuer med nu ledande politiker berättar hur Skånes klimatarbete blivit framgångsrikt.

Det formella arbetet i klimatberedningen är inte redovisat här utan för information om detta hänvisas till protokoll och övriga offentliga handlingar som finns tillgängliga via www.skane.se.

3 Genomförda aktörsdialoger

Klimatberedningen har genomfört aktörsdialog i form av öppen workshop tre gånger och medborgardialoger i samverkan med beredningarna för tillväxt och hälsa vid tre tillfällen. Aktuella aktörer har varit forskare, föreningen Hållbar Utveckling Skåne och kommunpolitiker. Därutöver har beredningen deltagit i Malmöfestivalen vid två tillfällen samt vid Skånedagarna.

3.1 Forskarhearing

10 november 2008, Regionhuset i Lund

Klimatberedningen bjöd in åtta forskare från olika forskningsområden. Varje föreläsare berättade i 15-20 min om sitt ämne och sin syn på klimatfrågan. Därefter fanns utrymme för 10-15 min samtal och diskussion mellan forskarna och politikerna om exempelvis:

- Vad borde politikerna, globalt, nationellt, regionalt och kommunalt göra i dag, 2020 och 2050 för att möta klimatproblematiken?
- Hur får man gehör hos medborgarna för frågorna?
- Vilka tekniker och lösningar står till buds?
- Var ligger osäkerheterna och vad är vi säkra på kommer att ske?
- Vad ska man ta för hänsyn till osäkerheterna?

Program

Framtidens drivmedel

Pål Börjesson, docent Miljö- och energisystem, Lunds Tekniska Högskola

Klimat, miljö, konsumtion och vardagsliv;

Anna-Lisa Lindén, Professor, Sociologi, Lunds universitet

CCS en möjlig teknik och systemlösning?

Filip Johnsson, professor i uthålliga energisystem Chalmers tekniska högskola

Climatools FOI:s forskning om klimatanpassning

Karin Mossberg Sonnek, projektledare FOI

Lunds Universitets Klimatinitiativ

Per Warfvinge, Professor, Institutionen för kemiteknik, ansvarig för Klimatinitiativet

Energieffektivisering som klimatverktyg

Catarina Warfvinge, lektor, Institutionen för bygg- och miljöteknologi, samt miljöchef Bengt Dahlgren AB

Bæredygtigt byggeri

Jacob Juul, Projekt Director Öresund Environment Academy

Hälsoaspekter och klimatfrågan

Maria Albin, sektionschef, docent och överläkare Arbets- och miljömedicin

3.2 Aktörsdialog – medlemmar Hållbar Utveckling Skåne

19 januari 2009, Regionhuset i Lund

Föreningen Hållbar Utveckling Skåne (HUT Skåne) har ett åttiotal medlemsorganisationer med många kunniga företagsledare, tjänstemän, politiker och andra beslutsfattare i varje organisation. HUT Skåne och Region Skånes klimatberedning arrangerade tillsammans ett seminarium med rundabordssamtal mellan HUT Skånes medlemmar och Klimatberedningens politiker. Drygt 60 personer deltog. Under seminariet framkom en stor mängd tips och kommentarer. I mötesanteckningarna är dessa uppdelade efter vilken av samhällets aktörer som främst berörs. Här redovisas de kommentarer som hamnat under rubriken Klimatberedningen.

Budskap till klimatberedningen

- Ta täten. Gå före. Ta initiativ. Ta målet att Skåne ska vara fritt från oljeberoendet
- Förslag på hur arbetet skall bedrivas när er rapport är klar
- Ta fram visioner för hur det borde se ut! Våga ta obekväma beslut – om de är långsiktigt bra för invånarna. Gå före och sätt Skåne på klimatkartan. Arbeta långsiktigt
- Diskutera ihop er med Länsstyrelsen och bestäm strategi vem som ansvarar för vilka områden. Hellre få och konkreta åtgärder (10, 20 st räcker) än många och luddiga. Se till att det finns åtgärdsägare, tidplan och kostnad för varje åtgärd
- Ett hållbart leverne är högre livskvalitet
- *Väldigt* viktigt med samordning med annat klimatarbete som görs så att det inte bara blir ännu ett dokument. Hur är detta arbete kompletterande? Vilket mandat har klimatberedningen? Hur ska genomförandet och uppföljningen ske?
- Låt det förankringsarbete som startas användas till fortsatt arbete
- Var djärv! Var inte rädd för att ta beslut som kommer att tas emot med protester hos vissa aktörer. Tänk långsiktigt! Hälsa, god miljö, mänskliga relationer är viktigast
- För ut ert budskap utanför den politiska världen. Sök efter vinna-vinna lösningar

På liknande sätt finns budskap som adresseras till de fem kategorierna Hållbar Utveckling Skåne, Länsstyrelsen, Kommunförbundet, kommunerna och ”min organisation”.

3.3 Aktörsdialog – kommunpolitiker och andra beslutsfattare

20 april 2009, Regionhuset i Lund

Kommunpolitiker bjöds in för att skapa förankring av och möjlighet att diskutera hur slutresultatet av Klimatberedningens arbete ska se ut. Deltagarna fick ett utdrag ur arbetsmaterialet till den kommande rapporten i förväg, så att diskussionerna skulle bli så konkreta som möjligt.

Några budskap till Klimatberedningen

- Jag höll med om många saker.
- Konkretisera mera.
- Spännande upplägg. Mer mänskligt. Vad kan man tjäna på att göra bra miljöval?
- Det finns potential i klimatberedningen. Ser fram emot fortsatt arbete.
- Jag tycker det saknas höjd. För mycket politik. Fjärrvärme är ingen vision. Den tiden är förbi.
- Det är vägen som är mödan värd och det är då man lär sig. Ni har satt igång snöbollar. En samlad överblick har vi inte, men vi är på väg. Önskar lycka till på resan.

3.4 Medborgardialoger

Det finns fyra beredningar för tillväxt och hälsa inom Region Skåne - en för var och en av Skånes fyra hörn. Några av deras uppgifter är:

- Dialog med Skånes invånare
- Dialog med kommunerna
- Omvärldsbevakning
- Förmedla kunskap som bidrar till bättre beslutsunderlag
- Föra in medborgarnas synpunkter tidigt i beslutsprocessen

I Klimatberedningens arbete har den inarbetade strukturen för medborgardialoger använts i tre av hörnen.

3.4.1 Nordväst

3 november 2008 i Åstorp

Röster som hördes:

- ”Politikerna skall skapa förutsättningar via ekonomiska styrmedel, propaganda och debatt så att folk kopplar tillbaka”
- ”Ansvar förutsätter kunskap – sprid info!”
- ”Både göra saker för klimatet av övertygelse och för att man tjänar på det”
- ”Utifrån korrekt information skall medborgarna kunna välja fritt”
- ”Fattar vi i dag beslut med långsiktig verkan?”
- ”Långsiktigheten och den globala aspekten är de verkligen nya tankesprången”
- ”Folk vet inte vad som är riktigt klimatsmart!”
- ”Kunskapscentrum för medborgare efterlyses!”
- ”Politiker och medborgare är inte i motsatsställning”

3.4.2 Sydväst

17 november 2008 i Malmö

Frågor som ställdes till gruppen:

- Vilket är mitt ansvar och vilket är politikernas ansvar?
- Vad tycker ni att politikerna ska göra?
- Finns det politiska modet att vidta åtgärder?
- Vad kan jag personligen bidra med?
- Finns det andra aktörer som borde aktiveras?

Personligt ansvar

sopsortering, kunskap, konsumentmakt, släppa på bekvämligheten, ”tänka ett steg till”. Lampor (lågenergi). Livsstilsförändringar, alla har ett ansvar. Var aktiva! Sänka värmen. Onödiga transporter, cykla i stället för att köra bil. Använd tvätt- och diskmaskin på rätt sätt. Försök att styra rätt produktion.

Politikernas ansvar

transporter med järnväg, spelregler, kollektivtrafik, stadsplanering, miljöbilspremie, incitament, bygga ut kollektivtrafiken, uppmana folk, information, subventioner/högre skatter. Befrämja/stödja utvecklingen av förnybar energi. Stödja ändrat konsumtionsmönster. Subventionera klimativänliga alternativ. Långsiktigt agerande. Forskning och utveckling. Premiera det goda valet! Gratis Skånekort? Gratis cykellån? Använd TV för info om möjliga lösningar. Spegla det goda exemplet mot det dåliga exemplet på ett ”medryckande” sätt. Arbeta mer i Europaperspektivet. Utnyttja de möjligheter som finns för bättre miljöhantering av läkemedel. Se till att alla blir medvetna, TV, annonser, repris på ”släck ljuset”. Dekal på kylskåp t ex. Sopor inget enhetligt system, mer kan göras. Se till att det finns fler miljöstationer.

3.4.3 Nordost

3 februari 2009 i Kristianstad

Deltagarna diskuterade gruppvis tre frågeställningar:

- Vad är jag själv beredd att bidra med för att leva mer klimatsmart?
- Hur kan samhället underlätta för mig att göra klimatsmarta val?
- Vilka förväntningar har jag på de förtroendevalda?

Samtliga diskussionsgrupper berörde vikten av att påverka attityder och att man själv behöver fundera över sitt beteende och konsumtionsmönster. Några lyfte här fram svårigheterna med att värdera den mängd information och de förvirrande, motstridiga åsikter som finns om klimatfrågan.

Samtliga grupper pekade på möjligheten att förändra sitt resandemönster, genom att gå och cykla kortare sträckor och överväga buss eller tåg vid längre resor. Enkla åtgärder för energieffektivisering i hemmet betonades i alla fyra grupperna, medan endast en grupp berörde mathållningen.

Flertalet grupper menade att samhället har en viktig roll i att skapa bra förutsättningar genom en väl utbyggd kollektivtrafik, säkra gång- och cykelbanor, en genomtänkt sopsortering/avfallshantering samt en tillgänglig och vederhäftig information om klimatsmarta åtgärder i det brus som råder.

Förväntningarna på förtroendevalda är tämligen samstämmiga – medborgarna efterlyser prestigelöshet som leder till breda, blocköverskridande och långsiktiga lösningar. Man manar till mod att fatta de svåra beslut som behövs och att detta föregås av dialog och tillförlitlig information till medborgarna.

3.5 Skånes Energiting 2008 och 2009

I Region Skånes klimatberednings direktiv står det att man ska "Årligen hålla åtminstone ett seminarium/hearing i syfte att på en bred nivå erbjuda kommuner, näringsliv, intresseorganisationer, medborgare och regionpolitiker fördjupade kunskaper i frågan ". Detta har uppfyllts bland annat genom att delta i Skånes Energiting 2008 respektive 2009.

Program

Skånes Energiting är en årligen återkommande mötesplats för energi- och miljöintresserade med utbyte av idéer och åsikter. Energitinget ger en lägesrapport om vad som händer på energiområdet, i den offentliga sektorn såväl som i industri och andra delar av näringslivet.

Inledningstalare vid Energitinget 2009 var Klas Eklund, Senior Economist på SEB, och år 2008 Tomas Käberger, Energimyndighetens generaldirektör. Programmet är upplagt så att deltagarna kan välja mellan olika arenor. Teman för de olika arenorna kan variera men de består av föredrag med aktuell information, konkreta lösningar och intressanta praktikfall. Deltagarna får också möjlighet att träffa representanter från myndigheter och organisationer liksom branschens ledande företag i en arrangerad utställning.

Deltagare

År 2008 kom 400 besökare, 70 föreläsare och 42 utställare till Skånes Energiting och 2009 var det ännu fler. Under en dag träffas yrkesverksamma med intresse och ansvar för energifrågor, för att knyta kontakter och uppdatera sig om vad som händer på energiområdet. Klimatberedningen är nöjd med sitt deltagande och ser tinget som en bra kontaktyta för att nå ut med sitt budskap och skapa en dialog med deltagarna.

Skånes Energiting fick överlag mycket positiva omdömen i de inlämnade enkäterna. På frågan om hur 2009 års Skånes Energiting motsvarade förväntningarna svarade 96 procent "bra" eller "ganska bra". Utvärderingen av energitinget 2008 ger samma positiva resultat. Hela 96 procent av deltagarna svarade "ja" på frågan om de tror att de skulle delta på Skånes Energiting kommande år.

Energitingets auditorium 2009 Foto: Peter Kroon

Regions Skåne har deltagit i utställningen och med presentationer. Klimatberedningen har varit värd för en arena både 2008 och 2009. Arenor och program framgår nedan.

2008 - Arena 12 Regionalt och lokalt klimatarbete

Moderator: Anders Nylander, arkitekt och energiexpert, Energikontoret Skåne
Klimatberedningen bjuder in till klimatsamtal
Lotta Hedström, Region Skånes klimatberedning
Klimat- och energistrategi för Skåne
Johanna Pivén och Johannes Elamzon, Länsstyrelsen i Skåne
Skånetrafikens klimatsmarta verksamhet
Kerstin Gustavsson Skånetrafiken
Region Skånes klimatsmarta verksamhet
Ann-Christin Ekholm, Region Skåne
Klimatcoachning – stöd till lokalt klimatarbete i små kommuner
Andreas Lamppa, Håkan Samuelsson och Camilla Alfredsson, Klimatkommunernas kansli
Politiskt stöd – en förutsättning för ett långsiktigt lokalt klimatarbete
Niklas Sjöberg, Skurups kommun
Så kom vi igång med vårt klimatarbete
Agneta Malm, Osby kommun
Hur skapa engagemang för klimatfrågan inom den kommunala organisationen?
Camilla Norman, Östra Göinge kommun
Energi- och klimatarbete i Helsingborgs kommun
Anneli Gille, Helsingborgs kommun
Energikontorets stöd till kommunerna
Per-Johan Wik, Energikontoret Skåne
Debatt, diskussion och frågestund

2009 - Arena 3 Klimatarbete på skånska

Moderator: Camilla Alfredsson, samordnare, Klimatkommunerna
Klimatberedningen i Skåne
 - Ord och bild till Klimatberedningen 2019
 - Aspekter och insatser i skånskt klimatarbete 2009
 - Diskussion om Klimatberedningens rapportserie
Lotta Hedström, ordf. Klimatberedningen, Region Skåne, Tove Zellman, Region Skåne
Anders Nylander, Energikontoret Skåne
Nya klimatmål för Skåne
Harald Arnell, Länsstyrelsen i Skåne
Johannes Elamzon, Länsstyrelsen i Skåne
Transporter och klimatnytta
CIVITAS SMILE – resultaten av att implementera hållbara transportlösningar på bred front
Christian Resbo, projektkoordinator, Malmö stad
Nät för klimatnytta - fjärrvärmebolagens strategier och villaägarnas val
Kerstin Sernhed, Grontmij AB
Klimatbantande hushåll i Skåne - erfarenheter och inbjudan till projektstart
Helena Thelander, Hållbar Utveckling Skåne

Arena Regionalt och lokalt klimatarbete 2008, Foto: Drago Prvulovic/Malmö Bild

4 Klimatberedningens dialoggrupper

I Klimatberedningens arbete har många personer från olika verksamheter i Skåne engagerats i så kallade dialoggrupper. Syftet har dels varit att bredda diskussionen om klimatförändringarnas betydelse för Skåne och dels diskutera och producera underlag till Klimatberedningens rapport. Dialoggrupper med experter inom olika områden inrättades våren 2008. Grupperna har haft en bred representation från Region Skåne, Länsstyrelsen, Kommunförbundet Skåne, näringslivet, universitet och högskolor samt intresseorganisationer. Resultatet av dialoggruppernas arbete har i mycket stor utsträckning bidragit till att ge en bred och samlad bild över situationen i Skåne, liksom förslag till åtgärder för att minska klimatpåverkan och anpassa förhållandena inför ett förändrat klimat. Dialoggruppernas arbete har använts i både den beskrivning av situationen i Skåne som ges i Klimatrapport för Skåne, del 2, Skåne och klimatarbetet. Förslagen från dialoggrupperna är en viktig del i del 3, Idébank för klimatåtgärder.

4.1 Dialoggruppernas arbete

Dialoggrupperna har arbetat utifrån följande teman/gruppsammansättning:

- Areella näringar
- Arter och ekosystem
- Biogas
- Energiomställning
- Fastigheter och energieffektivisering
- Hälsa
- Infrastruktur och transporter
- Klimat- och energirådgivarna
- Kommuner
- Konsumtion och livsstil
- Näringsliv
- Ungdomar
- Venuppropet

Grupperna har fått välja sin egen metodik och antal träffar, men Klimatberedningens sekretariat gav förslag på följande frågeställningar:

- Vilket av FN:s klimatpanels IPCC:s klimatscenarier skulle gruppen önska sig respektive vilken tror de bäst beskriver den troligaste utvecklingen? Eller vill ni beskriva en helt annan samhällsutveckling?
- Hur ser er vision av framtiden ut? Skriv ett brev från framtiden och beskriv hur du har det t.ex. år 2050 och reflektera över vad som händer 2010, 2020 o.s.v.
- Vilka åtgärder skulle ni vilja se inom ert ämnesområde för att dels öka Skånes robusthet inför ett förändrat klimat och dels minska Skånes klimatpåverkan?

Representanter från alla dialoggrupper har samlats sammanlagt fem gånger för att stämma av hur det går och berätta vad grupperna har kommit fram till. Vid mötena har man diskuterat gemensamma frågeställningar.

Struktur för arbetet

Dialoggrupperna har levererat PM vid tre olika tillfällen.

- **PM 1** – skissartat, med tankar kring klimat, vision och framtid för sina respektive områden. Ställningstagande kring vilket klimatscenario man tror på eller skulle vilja se.

- **PM 2** – analys av konsekvenser av klimatförändringar, tankar kring åtgärdsförslag, vision och framtid för sitt område.
- **PM 3** – fakta, brev från framtiden, åtgärdsförslag.

Till stöd för sitt arbete har dialoggrupperna fått sammanställningar av scenarier om klimatförändringarna och dess konsekvenser i Skåne, samt förslag på arbetsmetodik enligt TAIDA metoden.

Tracking – spåra trender och beskriva förändringar

Analyzing – analysera den verklighet vi uppfattar som vår

Imaging – upptäcka och levandegöra alternativa framtidsbilder, formulera vision etc.

Deciding – gå från tanke till beslut

Acting – göra handling av besluten

Dialoggruppernas arbete avslutades med en gemensam diskussion med Region Skånes klimatberednings politiker. Gruppernas rapporter finns som bilagor.

Brev från framtiden

Flera dialoggrupper arbetade med brev från framtiden. Arbetsmetoden innebär att man reser i tanken och föreställer sig hur man skulle vilja att världen ser ut t.ex. år 2050. Sedan placerar man sig själv där, och skriver ett brev där man beskriver hur det ser ut och vilka händelser och beslut som ledde dit. Här är ett brev som togs fram av ungdomsgruppen, från en elev i årskurs 6.

Vår framtid

Nu är året 2050 och här kommer ett litet referat av vår verklighet.

År 2050 är husen mycket bättre än 2008. De är mycket vackra byggda och fint målade. Det är många som bor i Rosen gård. Där finns den stora byggnaden. Det finns miljö bilar miljö last bilar miljö flygplan. Skolorna är bättre än det var 2008.

Isoleringen är bättre i husen. Vi sopso-
rterar bättre men vi skräpar mycket.

Det finns riktigt många papperskorgar men många struntar i att använda dem. Om vakterna vet vem som har kastat så får man böta. Det finns två vakter per gård och en polis.

I lägenheterna så fungerar elen genom vatten. Det är mycket bättre vi slöser nästan ingen el nu. Vattnet är billigare att använda. Nu betalar vi med Svenska dollar, inte med kronor som man betalade företiden med. Tack vare att alla brydde sig om vår miljö så lever vi nu och har det bra.

Fehmi 6A

Nedan följer ett brev från en av deltagarna i gruppen med temat ”fastigheter och energiomställning”

2050-09-25

Tjena kompis!

Hur är läget ute på Näset? Jag hörde att ni äntligen fått finansiering från regeringen att anlägga skyddsvallar utanför Falsterbo. Märkligt ändå att det skulle ta sådan tid, var det inte över ett år sedan den där stora översvämningen inträffade? Jag bor kvar i Löddeköpinge så jag har det fortfarande torrt om fötterna.

När jag kom hem från jobbet igår och skulle sätta laddaren i bilen small det bara till! Jag vågade faktiskt inte sätta i sladden igen sedan. Jag ringde bilsupporten, så de kom och fixade batteriet tillfälligt. De är helt fantastiska när det gäller att fixa saker tycker jag, ställer upp dygnet runt och är värda varenda Euro! Men de varnade mig för att bilen nog sjunger på sista versen nu tyvärr. Jag köpte den 2030 och då hade den ju den absolut senaste tekniken inom snabbbladdning och antikrock-sensortechnik, och sedan har jag uppgraderat den med de nya versionerna efterhand. Fast jag har redan bytt ut batteriet tre gånger och vet inte om det är värt att lägga mer pengar på den nu. Jag funderar faktiskt på en sån där ny svävarbil, den som tar sig fram med tryckluftsjetmotor och går helt utan friktion. Jag har hört att den har extremt bra räckvidd på en laddning och går väldigt tyst utan några däckljud. Den går att få med GPS-styrd autopilot också, så då är det skönt med en tyst bil så att man kan jobba eller se på TV medan man åker. Problemet är om mina solceller klarar av att driva en kompressor. De fixar ju att ladda bilbatteriet men jag får kolla upp om de har tillräcklig effekt för en kompressor.

När jag tömde min brevlådekyl idag väntade en fantastisk västindisk fisksoppa! Du borde prova den, de har den på foodnet.se. De har också fått in några fantastiskt goda viner från Chile som du borde prova.

Jag har fått lite ont i armen efter senaste träningen och har faktiskt bokat ett besök hos läkaren imorgon, jag kan nog behöva en kortisonspruta. Kommer du ihåg då på 2010-talet när vi fick sitta i långa telefonköer för att få tid hos läkaren? Haha ja det var tider det! Sedan 2020 räcker det ju med en enkel knapptryckning på mobilen så får vi upp listor med tillgängliga läkartider som vi kan sortera efter bästa pris eller högsta betyg och boka direkt.

Har du hört att jag ska åka till USA nästa vecka? Det är fantastiskt smidigt nu sedan den nya undervattenstunneln blev klar i våras! Man åker med vågkraftsdrivet snabbtåg och korsar Atlanten på mindre än 15 timmar. Detta måste bli en succé som kommer att spridas till resten av världen också, tror du inte det? Sedan världsfreden undertecknades 2040 finns det ju heller inga terrorhot längre så även om det är många timmar under ytan så känner jag mig inte alls orolig för att åka.

Nä nu ska jag se mitt älsklingsprogram på TV. Jag har inte bestämt mig om jag ska sitta i soffan eller ute på terrassen. Jag har köpt en TV-sändare med den nya hologram-tekniken. Den är så himla smidig, det bara att ta med sig till vilken plats man vill och starta upp!

Ha det gott vi hörs!

Kram

Anna

4.2 Deltagare i dialoggrupperna

Klimat och hälsa

Peter Groth, Folkhälsostrateg Region skåne (samordnare och ansvarig)
Maria Albin, överläkare och sektionschef på Arbets- och miljömedicin
Sara Lindeberg, Läkare Socialmedicinska enheten UMAS
Mattias Waldeck, biträdande smittskyddsläkare
Åke Svensson, Överläkare UMAS
Bo Persson Kommunförbundet Skåne
Susanne Dahlberg Länsstyrelsen

Areella näringar

Lisa Germundsson, LRF Skåne (samordnare och ansvarig)
Lars Törner, Odling i Balans
Anette Bramstorp, Hushållningssällskapet Malmöhus
Referensgrupp:
Henrik Tham, LRF Skåne
Maria Berglund, Växa Halland
Mats Blomberg, Södra Skogsägarna
Stig Lundström, Södra Skogsägarna

Arter och ekosystem

Lena Eriksson, Hållbar Utveckling Skåne (samordnare och ansvarig)
Linda Birkedal, Lunds kommun
Måns Bruun, Länsstyrelsen i Skåne län
Thomas Hickler, Institutionen för naturgeografi och ekosystemanalys, Lunds universitet
Carl Piper, Högsta och Christinehofs förvaltnings AB
Henrik Smith, Institutionen för miljövetenskaplig utbildning, Lunds universitet

Transporter och infrastruktur

Mats Petersson, Region Skåne (samordnare och ansvarig)
Anders Nylander, Klimatberedningen
Maria Larsson, Tyréns och Klimatberedningen
Jens Möller, Banverket
Magnus Fahl, Gatukontoret Malmö Stad
Christian Rydén, Lunds kommun
Henrik Andersson, Sydsvenska Handelskammaren
Emelie Kärre, Naturskyddsföreningen i Skåne
Eva Ericsson, docent Lunds Tekniska Högskola
Lena Winslott Hiselius, ek dr Lunds Tekniska Högskola Kristoffer Levin, Region Skåne
Kennet Nilsson, Vägverket
Magdalena Nilsson, HMSkåne
Björn Wendle, Trivector Traffic
Lena Smidfelt Rosqvist, Trivector Traffic
Karin Olsson, Länsstyrelsen
Kristina Christensson, Skånetrafiken
Henrik Sylwan, Region Huvudstaden och IBU
Christer Ljungberg, Trivector Traffic
Lars Brümmer, Region Skåne
Katarina Evanth, Trivector Traffic

Biogas

Anna Hansson

Mårten Johansson

Kjell Christensson

i samverkan med styrgruppen för Biogas Syd

Energiomställning

Jon Andersson, Energikontoret Skåne (sammankallande)

Per-Johan Wik, Energikontoret Skåne

Johannes Elamzon, Länsstyrelsen i Skåne län

Inga Andersson, E.On

Jamil Khan, LTH, Energi och miljösystem

Lena Slovak, Lunds Energi

Magnus Grill, HS-kraft

Fastigheter

Peter Jansson, Regionfastigheter

Anna Cornander, Energikontoret Skåne

Hanna Claesson, Wihlborgs

Kristian Larson, Stadsfastigheter

Näringsliv

Christian Lindell, Region Skånes näringslivsenhet

Emil Nilsson, Studentkraft AB

Personer och företag som medverkat:

Jonny Meerwald, Landskrona Svalövs Renhållning

Ebba-Maria Olson, Mossagården

Gunilla Rommerskirchen, Natura Stenhus

Fredrik Lauritsen, Envac Scandinavia AB

Maja D. Manner, Damanco

Inger Larsson, Findus Sverige

Lena Slovak, Lunds Energikoncern

Carl Bäckstrand, White

Anders Wetterling & Ola Petersson, Nymölla bruk

Dan Stielow & Lia Sandberg, Astrid och Aporna

Gert Sjöholm, Skanska Öresund AB

Sandra Novén, projektledare Venuppropet

Gunnar Andréen, ordförande Motivationshuset

Per Simonsson, Sustainable Business Hub

Dorthe Bjergskov Nielsen, Öresund Food Network

Konsumtion och livsstil

Rapportförfattare: Henrik Nilsson, Studentkraft AB

Personer som medverkat:

Fredrik Björk, doktorand i historia, universitetsadjunkt miljövetenskap, Malmö Högskola

Stefan Gössling, docent i kulturgeografi och professor i humanekologi och turismvetenskap, Lunds Universitet

Maria Nikanorsson, konsumentvägledare, Malmö Stad

Magnus Gudmundsson, fil. dr. etnologi, Centrum för Livsstilsfrågor Simrishamn

Sabina Andréen, doktorand humanekologi, Lunds Universitet

Annika Carlsson-Kanyama, Forskningschef, FOI

Sofia Ahlstedt, Projektledare för MILOU, Hållbar utveckling Skåne

4.3 Kommunförbundet Skånes nätverk

Region Skånes klimatberedning har även fört en dialog med representanter i Kommunförbundet Skåne. Kommunförbundets befintliga struktur och nätverk har använts för att möta kommunchefer, räddningstjänstchefer, VA-chefer m.fl. i syfte att öka dialogen och insikten om behovet av att planera och bygga ett hållbart samhälle.

Avrapportering och förankring har löpande skett till Kommunförbundet Skånes Samhällsbyggnadsberedning, där klimatfrågan och Klimatberedningens arbete har varit en stående punkt på dagordningen vid samtliga sammanträden under 2008 och 2009.

Vid en av årets 4 kommunledningskonferenser, 2008-05-16, har Klimatberedningens ordförande Lotta Hedström respektive samordnare Stig Persson informerat Skånes kommunledningar om pågående klimatarbete. Denna kommunledningskonferens var en av de som samarrangeras med Region Skåne, och hade totalt 101 deltagare.

Informationsutbyte och diskussion om arbetet med klimatrelaterade frågor i Skåne, såväl arbetet i Region Skånes Klimatberedning som arbetet i Skånes kommuner, har även skett vid möten med kommunchefsgруппerna inom Skåne Nordost 2008-08-29, Skåne Nordväst 2008-11-11 och Skåne Sydost (SÖSK/Ystad-Österlenregionen) 2008-10-06. Sammanlagt ingår 22 av Skånes kommuner i dessa 3 samarbetsorgan. Möte med Samverkan Skåne Sydväst (SSSV) och där ingående 11 kommuner har ännu inte kunnat genomföras.

Inom Skåne Nordost har en arbetsgrupp särskilt ägnat sig åt klimatfrågan

Vid följande konferenser eller nätverksträffar som Kommunförbundet Skåne arrangerat har klimatfrågan diskuterats. Det har informerats om Region Skånes Klimatberedning och närvarande har diskuterat åtgärder och handlingsplaner för att minska vår klimatpåverkan och anpassa samhället till ett förändrat klimat:

- Vid konferens för tekniska nämndspresidier, tekniska chefer, samhällsbyggnadschefer (eller motsvarande) 2008-01-18 i Hässleholm. Vid presidieträffen deltog 54 personer.
- Vid trafikseminarium 2008-04-28 på Odengården i Röstånga med 62 deltagare fanns Vägverket (Hans Nettelblad m fl) och Hållbar Mobilitet Skåne (Britt Carlsson Green) på plats och diskuterade hållbar resande.
- En presidieträff för miljö- och byggnämnder (motsv) genomfördes 2008-09-19 i Hässleholm med klimat som ett tema för halva dagen. Anders Nylander, sakkunnig i Region Skånes klimatberedning, informerade om klimatberedningens arbete. Vid denna presidieträff deltog 38 personer.
- Klimatfrågan fanns även på dagordningen vid konferens för va-chefer 2008-10-01 i Tyinge då Anders Nylander medverkade. 45 personer deltog i denna konferens. Vid konferens för samma målgrupp 2008-04-09 deltog 39 personer.
- Årligen arrangeras två så kallade länsmiljöträffar eller konferenser för miljöchefer (motsv) och berörda handläggare på miljöförvaltningarna. Vid konferensen 2008-10-17 i Bjuv

med totalt 43 deltagare hade Anders Nylander och Maria Larsson ett längre pass benämnt ”Vad händer inom Region Skånes Klimatberedning och hur berör detta kommunerna?”

- Konferens för tekniska chefer 2008-11-04 på Activus /fd F5) i Ljungbyhed med 24 deltagare. Anders Nylander deltog här vid information och diskussion om klimatfrågan. Vid en tidigare konferens för samma målgrupp i Åhus 2008-05-06 informerades bl a om invallningen av staden Kristianstad.
- Vid konferens för presidier och chefer inom samhällsbyggnadsområdet 2008-11-07 i Hässleholm informerade Anders Nylander om Klimatberedningens arbete och klimatfrågor i allmänhet diskuterades. Totalt 48 personer deltog i denna konferens.
- Vid konferens för fastighetschefer 2008-11-25--26 deltog Anders Nylander med information och diskussion om klimatfrågan. Totalt 35 personer deltog i konferensen.
- Under våren 2009 har planerats ett klimatinslag vid en konferens för räddningstjänsterna. Det finns ytterligare nätverk och nätverksträffar som arrangeras av Kommunförbundet Skåne, såväl som kommande träffar med ovanstående målgrupper, där klimatfrågan kommer att beröras såväl under 2009 som framgent.

Bilagor

Generella bilagor

1. Sammanfattning av rapportdel 1
2. Sammanfattning av rapportdel 2
3. Sammanfattning av rapportdel 3
4. Sammanfattning av rapportdel 4
5. Klimatberedningens uppdrag
Kopia av det beslutade uppdraget från 2007.
6. Noteringar från aktörsdialog, HUT Skåne, Kommunpolitiker och forskare.
Ett dokument med anteckningar i syfte att bevara inkomna synpunkter till beredningen.
7. Medborgardialoger
Några anteckningssidor från medborgardialoger från tre av Skånes hörn.
8. Klimatforskning i Sydsverige
På några sidor beskrivs forskning om klimat som sker i Sydsverige.

Dialoggruppernas rapporter

Formen för rapporterna från dialoggrupperna nedan varierar, men de flesta följer den ovan beskrivna strukturen. I några grupper, till exempel ungdomsgruppen, är temat inte en sektor utan klimatfrågan utifrån ungdomarnas perspektiv. I de fall rapporten avviker från den beskrivna strukturen finns en kursiv kommentar.

9. Areella näringar
10. Arter och ekosystem
11. Biogas
12. Energiomställning
Redovisas med text i tabellform.
13. Fastigheter och energiomställning
Redovisas med brev från framtiden, varav ett är redovisat tidigare i denna rapport.
14. Hälsa
Utformat som en kunskapsgenomgång i ämnet hälsa och klimatförändringar.
15. Infrastruktur och transporter
En omfattande utredning av transporter och klimatfrågor.
16. Kommunförbundet i Skåne
Är upplagd som en verksamhetsberättelse och beskriver hur Kommunförbundet i Skåne har arbetat med klimatfrågor under det senaste året.
17. Konsumtion och livsstil
Djupintervjuer av 7 personer.
18. Näringsliv
Intervjuer av företagare.
19. Ungdomar
Framtidsbrev skrivna av elever från årskurs 6 i Rosengård, samt workshop med elever från Sännaskolan i Åhus.
20. Deltagarlistor dialoggrupper 6-15
21. Energitinget.
Sammandrag från hemsidan, energikontoret i Skåne <http://www.ek-skane.se/>

1 Sammanfattning rapportdel ett: Strategiskt program för Skånes klimatarbete

Det strategiska programmet för Skånes klimatarbete 2009-2020 ska tjäna som en vägledning för samtliga aktörer i Skåne. Programmet ska inspirera och bidra till insatser som minskar negativ klimatpåverkan och anpassar samhället till ett förändrat klimat.

Programmet är uppbyggt med principer som bör vara styrande för klimatarbetet, vision för ett klimatneutralt och klimatanpassat Skåne 2020, strategiska områden för Skånes klimatarbete, klimatsamverkan Skåne samt uppföljning och utvärdering.

Klimatvisionen för Skåne år 2020 är att det ska vara enkelt för alla att leva och verka hållbart ur klimatsynpunkt. I Skåne är vi ledande i arbetet för ett långsiktigt uthålligt energi- och transportsystem med minimal påverkan på miljö och klimat. Vi använder inte längre fossila bränslen i trafiken, utan har ersatt dessa med biogas och el. I visionen ingår också att det år 2020 i Skåne finns forskning och företag som bidrar till lösningarna av klimatkrisen regionalt och globalt. Jordbruk, skogsbruk och annan markanvändning är resursbevarande och klimatanpassade.

Klimatkrisen är ett globalt problem med lokala lösningar. I Skåne finns goda förutsättningar att utveckla lösningar som efterfrågas även globalt och tillsammans måste vi i Skåne omvandla hotperspektivet till ett möjlighetsperspektiv. Med klimatarbetet följer vissa kostnader, men det är avsevärt mycket billigare och lättare att minska klimatpåverkan nu än att ta hand om konsekvenserna senare.

I arbetet för att minska klimatpåverkan finns olika tidsperspektiv. Det är viktigt att snarast minska, och på sikt avskaffa, användningen av fossil energi. Det är också viktigt att minska energianvändningen snarast. Vid en måttlig efterfrågan på energi kan utbyggnaden av förnybar energi hållas på en rimlig nivå. Många av energieffektiviserings- och energihushållningsåtgärderna är lönsamma och bör även av ekonomiska skäl genomföras snarast.

För klimatanpassning behövs olika tidsperspektiv för olika åtgärder. Till exempel bör vi i Skåne snarast börja planera för att bland annat sjukvården och infrastrukturen ska kunna klara av plötsliga väderfenomen som kraftiga regn, stormar och värmeböljor. Med ett något längre perspektiv bör klimatanpassning av befintlig bebyggelse till stigande havsnivåer ske. När det gäller nya hus och vägar bör ett mycket långt tidsperspektiv gälla.

Det krävs minskad klimatpåverkan och ökad anpassning inom nästan alla områden, men för att arbetet i Skåne ska bli effektivt och kraftfullt har sex strategiska områden valts ut för fokuserade insatser år 2009-2020: transporter, biogas, energianvändning, jord- och skogsbruk, fysisk planering och klimatanpassning.

Transporterna i Skåne är idag till ungefär 94 procent beroende av fossila bränslen. Det finns en stor potential för alternativa lösningar, men utvecklingen behöver påskyndas. Till exempel bör alla organisationer, kommuner och företag fokusera på tillgänglighet i stället för rörlighet för att kunna minska själva transporterandet. Satsningar på infrastruktur, placering av bostäder och verksamheter nära kollektivtrafik och åtgärder för att underlätta beteendeförändringar behövs. Det är också nödvändigt att utveckla olika ekonomiska styrmedel, t.ex. förändrad koldioxidskatt, kilometerskatt på tung trafik och trängselskatter.

Biogas är ett synnerligen klimateffektivt bränsle som omgående kan ge mycket positiva klimateffekter i Skåne. Skåne har genom jordbruk, forskning och företagande mycket goda

förutsättningar att utveckla produktionen och år 2020 är det möjligt att hälften av transportsektorns bränslebehov i Skåne kan tillfredsställas med biogas. Det behövs samordning och stöd för att intensifiera, stärka och genomföra det regionala arbetet. En biogasutveckling ger i förlängningen Skåne goda möjligheter till tillväxt och export.

Energianvändningen står för 38 procent av Skånes utsläpp av växthusgaser. Många effektiviseringsåtgärder är direkt lönsamma att genomföra och Region Skåne och Skånes kommuner kan via flera olika föreslagna åtgärder minimera användningen av fossila bränslen inom området.

Jord- och skogsbruk är ett vitalt område för Skåne och betydelsen kommer att öka när södra Europa på grund av klimatförändringarna sannolikt får sämre odlingsmöjligheter. Det behövs till exempel en gemensam strategi för ett långsiktigt hållbart jord- och skogsbruk i Skåne och ett arbete för att långsiktigt bevara jordbruksmark för livsmedelsproduktion.

I den fysiska planeringen av samhället krävs en kraftigt ökad samsyn och samordning med längre tidsperspektiv och ett tydligare regionalt perspektiv på hur marken i Skåne ska användas.

Även om vi snabbt kan minska våra utsläpp av växthusgaser kommer det ske klimatförändringar som vi tvingas anpassa oss till under lång tid. Ett förändrat klimat med värmeböljor, översvämningar, smittspridning och höjda havsnivåer får konsekvenser för hälsa, infrastruktur och samhällsfunktioner. Region Skåne bör bland annat tillsammans med andra aktörer se till att risk och säkerhet kopplat till klimatförändringar kommer in i det ordinarie beredskapsarbetet.

I arbetet med att skapa ett mer klimatanpassat samhälle med minimal klimatpåverkan bör verktygen forskning och utveckling, upphandling och kunskapsspridning flitigt användas.

Region Skåne, Länsstyrelsen i Skåne och Kommunförbundet Skåne har tydligt markerat vikten av en gemensam offentlig kraftsamling i form av en gemensam plattform, Klimatsamverkan Skåne. Där ska ett nödvändigt erfarenhetsutbyte ske i syfte att skapa samsyn, samverkan, samordning och överblick, för det fortsatta klimatarbetet i hela Skåne.

2 Sammanfattning rapportdel två: Skåne och klimatarbetet

När klimatet förändras, förändras även förutsättningarna för människans möjligheter att bruka naturens resurser. De pågående klimatförändringarna är inget hot mot livet på jorden, även om många arter kommer att dö ut, men de är ett stort hot mot människans nuvarande samhällsbyggnad och världsordning.

FN:s klimatpanel slår fast att det är mycket troligt att ökningen i global medeltemperatur sedan mitten av 1900-talet beror på ökningen av växthusgaser från människans aktiviteter. Det är mycket osannolikt att den observerade klimatförändringen bara beror på naturliga variationer.

Vatten kommer att ha huvudrollen i de klimatförändringar vi kan förvänta oss. Det blir vanligare med extrema nederbördsmängder, mer nederbörd på vissa ställen och mer torka på andra ställen. Havsnivån kommer att stiga, troligen betydligt mer och snabbare än man först trodde. Temperaturökningen blir högst på nordliga breddgrader. Årsmedeltemperaturen förväntas höjas 4-5 grader i Skåne på hundra år. Torrare somrar och blötare vintrar kan väntas.

Människorna konsumerar mer än jorden orkar producera och släpper ut mer än vad naturen kan ta hand om. Vars och ens klimatpåverkan avgörs främst av hur vi väljer att transportera oss, vad

vi äter och hur mycket och vilken sorts energi vi använder i bostaden. För att minska den samlade klimatpåverkan bör vi dels konsumera mindre och dels bör varje produkt eller tjänst ge upphov till mindre utsläpp av växthusgaser. Vi behöver också bli bättre på klimatsmart beteende, t.ex. att släcka lampor, cykla istället för att ta bilen och välja produkter av god kvalitet.

För att skapa energisnåla transporter bör man se över hela logistikkedjan och såväl person- som godstransporterna. Fokus bör ligga på tillgänglighet, det vill säga man bör ha själva syftet med resan i fokus. Kollektivtrafiken kan konkurrera främst genom hög framkomlighet och korta restider. Att förtäta och bygga där tillgången på kollektivtrafik är god kan minska transporterna, liksom en genomtänkt placering av olika verksamheter. Förutsättningarna för ökad gång- och cykeltrafik är goda i Skåne, vilket gynnar både miljön och folkhälsan. Järnvägsnätet bör byggas ut.

Smartare energianvändning är en viktig uppgift i klimatarbetet. Företagen kan spara mycket pengar på att energieffektivisera. Ofta är potentialen större än man tror, inte minst i stödprocesser som belysning, uppvärmning och ventilation. Byggnadernas klimatpåverkan handlar nästan helt och hållet om energi. Arkitektur, konstruktion och uppvärmningssystem spelar stor roll för byggnadens energiförbrukning. Det går att bygga energisnålt, men drivkrafterna har hittills varit för svaga. I befintlig bebyggelse finns mycket att göra för att minska energiförbrukningen och ställa om till förnybar energi.

För de areella näringarna ligger det en stor potential i att producera mer biobränslen. Samtidigt får det inte ske på bekostnad av den biologiska mångfalden. Väderberoende energikällor kan i framtiden producera mer el, men risken för störningar blir också större. Med en ytterligare förbättrad avfallshantering kan vi bli ännu bättre på att utnyttja samhällets restprodukter som en resurs, t.ex. genom att producera biogas.

Utvecklingen i Skåne idag är att en allt större del av den bördigaste jordbruksmarken bebyggs. Det har vi inte råd med i ett längre perspektiv. Inte heller att blunda för störningar i ekosystemen på grund av människans markanvändning och klimatförändringarna. En större regional samverkan behövs för att optimera markanvändningen i Skåne. Vattenfrågorna måste tidigt in i kommunernas fysiska planering och många system för dagvatten och avlopp måste ses över.

Hälsoeffekterna i Sverige kommer att bli lindrigare än i många andra delar av världen. Nya sjukdomar kan spridas och redan befintliga sjukdomar kan bli vanligare. Nya väderleksförhållanden riskerar att ge sämre dricksvatten, översvämningar och förorenat dagvatten. En del risker kan minskas med framsynt samhällsplanering. Beredskapen för värmeböljor och översvämningar behöver bli bättre, liksom säkerheten för god dricksvattenkvalitet vid extrema situationer. En översyn bör göras av hur sårbart transportsystemet i Skåne är för olika klimatrelaterade händelser.

Klimatförändringarna innebär att vi är mitt uppe i en förändringsprocess, där vi både måste minska klimatpåverkan och anpassa samhället till ett förändrat klimat. För att nå dit vi vill bör vi arbeta med både teknik och beteendeförändring. Det ligger en enorm utvecklingspotential i de samhällsförändringar som behövs i och med klimatförändringarna. Klimatsmart utveckling av produkter och tjänster kan för skånska företag leda till en ökad ekonomisk tillväxt.

När vi försöker hantera klimatförändringarna måste vi hitta lösningar inom olika sektorer och branscher, men också lyfta blicken och studera hur olika delar av problemen, möjligheterna och lösningarna hänger ihop med varandra. Samverkan är ett nyckelord, liksom insikt och kunskap. För att få ordentlig fart i Skånes klimatarbete bör ledningarna för Länsstyrelsen och Region Skåne bli bärare av vision och mål, och sprida dem i sina egna verksamheter och till andra aktörer.

Konsekvens- och riskanalyser behövs av vad ett förändrat klimat kan innebära, för att kunna göra strategiska val som är ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbara.

3 Sammanfattning rapportdel tre: Idébank för klimatåtgärder

I idébanken finns flera av de goda förslag som kommit fram i Region Skånes klimatberednings arbete med dialoggrupper och invånare. Här finns bakgrund och uppslag till åtgärder som kan genomföras i både privata och offentliga organisationer, företag och hushåll i Skåne. Idébanken innehåller också ett ekonomiskt perspektiv på insatserna. Flera klimatåtgärder har mycket kort återbetalningstid och här ges några exempel på åtgärder som för både klimatets och ekonomins skull bör genomföras snarast.

Klimatkrisen är en global fråga med lokala lösningar. Ny teknik, nya livsstilar, nya konsumtionsmönster och nya metoder för anpassning till andra väderförhållanden kan generera kreativitet, bättre livskvalitet och affärsmöjligheter. I Skåne finns goda förutsättningar att utveckla lösningar som efterfrågas globalt. Klimathotet kan vändas till ett spektrum av möjligheter. Region Skånes klimatberedning har haft Sternrapporten, McKinseyrapporten och Vattenfalls rapport till grund för arbetet med att ta fram förslag till hur samhälle, organisationer och företag i Skåne bäst ska kunna tackla klimatproblematiken. Utifrån skånska förutsättningar och förhållanden har klimatberedningen valt ut sex strategiska områden för insatser fram till 2020: transporter, biogas, energianvändning, jord- och skogsbruk, fysisk planering och klimatanpassning. Idébankens förslag anknuter till dessa områden.

Enligt klimatberedningens vision ska det vara enkelt för alla i Skåne att leva och verka hållbart. För den enskilde medborgaren är det inte alltid lätt att veta hur man ska gå tillväga. Utifrån en studie från Naturvårdsverket av svenskarnas konsumtion ger idébanken tips och förslag till hur enskilda hushåll kan orientera sig klimatsmart i vardagen. Förslagen riktar in sig på de fyra områden Naturvårdsverket identifierat som svenska konsumenters viktigaste klimatområden, nämligen boendet, transporterna, maten och shoppingen.

4 Sammanfattning rapportdel fyra: Vilka klimatåtgärder vidtas i Skåne i dag?

Region Skånes klimatberedning har, med hjälp av Energikontoret Skåne, inventerat 4 000 skånska klimatåtgärder för att försöka kartlägga vad som görs i Skåne för att minska klimatpåverkan respektive öka klimatanpassningen. Inventeringen är omfattande, men inte heltäckande.

Inventeringen visar att områdena energiförsörjning och transporter står för de största utsläppen av växthusgaser. Det är också inom dessa områden som det redan genomförs många åtgärder, till exempel byggs fjärrvärmenäten ut, hälften av all svensk vindkraftsel produceras i Skåne och här finns också mycket goda förutsättningar för att fortsätta utveckla produktionen av biogas. Däremot visar inventeringen att arbetsmaskiner och industriprocesser är eftersatta områden.